

V VIŠINSKEM KRALJESTVU NOMADOV

Gostovanje Folklorne skupine Cof v
vzhodnem delu Turčije, 23. 9. - 5. 10. 2005

VANJA MALIS

“Jeseni imamo možnost, da gremo v Turčijo,” je rekel predsednik Zoran Trampuž na zadnji junijski vaji. Samo nasmehnili smo se, saj nismo verjeli, da je to mogoče. Velikokrat smo se že ušтели ... Resnično pa sta v realizacijo turneje verjela predsednik in Marjan Jakulin, ki sta potem celo poletje garala in z veliko zagnanostjo poizkušala nemogoče spremeniti v mogoče. Uspelo jima je in s pomočjo turistične agencije Oskar sta zadevo pripe-ljala tako daleč, da smo na prvi jesenski vaji slišali, kar smo želeli slišati: Turneja bo!

Vabilo smo dobili od našega veleposlanika v Turčiji Andreja Garassellija, ki se je z županom mesta Kars dogovoril za gostovanje naše folklorne skupine na 2. kavkaškem folklornem festivalu v mestu Kars na skrajnem vzhodu Turčije. Nihče še ni slišal za to mesto in ko smo ga le našli na zemljevidu, nam je vzelo sapo: saj to je blizu armensko-gruzijske meje, daleč, zelo daleč! Končni izračun je bil okrog 5000 prevoženih kilometrov z avtobusom, pri čemer razdalje, prevožene z letalom do Carigrada, sploh nismo upoštevali.

V Carigradu smo bili prej kot v dveh urah in 24. septembra še v nočno-jutranjih urah začeli naše prelepo potovanje po Turčiji.

Na poti proti Ankari so bila naselja še podobna našim, le minareti so nas spominjali, da je pokrajina turška. Po malem je deževalo vse do Ankare, kjer smo obiskali naše veleposlaništvo. Lepo so nas sprejeli in nam povedali veliko zanimivega o Turčiji in svojem delu. Medtem ko smo pili čaj, tradicionalno turško pijačo, se je zjasnilo in v soncu smo po dolgi, s ponaredki keltskih levov obdani aveniji prišli do Atatürkovega mavzoleja. Častna straža, v vrstah čakajoči ljudje in sam mavzolej so nas prepričali o kultu osebnosti Atatürka - očeta naroda, ki je umrl že pred 50 leti, v ljudeh pa živi še danes. To dokazujejo s svojim spoštljivim vedenjem in množičnim obiskovanjem mavzoleja.

Pot smo nadaljevali do Sivasa, nekdanje prestolnice seldžškega kraljestva, in si jo krajšali s petjem. Naša vodička Ana nam je povedala veliko zanimivosti o življenju sodobnih Turkov, ki popijejo na leto 120 tisoč ton čaja in jim je traktor statusni simbol, zato ga po vaseh raje kot za delo uporabljajo kot prevozno sredstvo.

Po štirih urah vožnje, se je pokrajina začela spreminjati, vse bolj stepska je postajala in posušena trava ter črna vulkanska zemlja, ki je gledala iz nje, sta govorili o dolgotrajni suši. Vozili smo se med polji, na katerih je delalo več žena in otrok, moške so bili v manjšini. Te smo videli v vaških in mestnih čajnicah, kjer so ob pitju čaja klepetali o vsakdanjih problemih, sklepali kupčije in igrali karte, domine in druge igre. Nikamor se jim ni mudilo. Čas tu teče veliko počasneje kot pri nas, smo ugotavljali. V mestih je bilo na cestah videti veliko več moških kot žensk in zanimivo, prijatelji so se držali za roke.

Mi pa smo hiteli dalje in imena mest, krajev ter visokih gorskih prelazov so se mešala med seboj. Nadmorska višina je ves čas vztrajala na 2000 metrih in več. Spali smo v presenetljivo solidnih hotelih, jedli turško hrano in pili ayran - zelo osvežilno pijačo, narejeno iz jogurta, vode in malo soli. Včasih nam je tudi malo ponagajala, da smo morali večkrat ustavljati.

Naš “radio-avtobus” v osebi Marjana nas je obveščal, da vreme bo in da posebnih prometnih zastojev na cesti ne pričakujemo. Seveda ne, saj je bila cesta čez gorske prelaze skoraj prazna. Težko si predstavljam, kako je tu pozimi, ko povprečno 80 dni na leto leži sneg in zavijajo volkovi. Vozili smo v svetu brez dreves. Tu, kjer so še pred sto leti rasli gozdovi, se sedaj plazi le nizko grmičevje.

Star armenski pregovor pravi: Van na tem svetu, raj na drugem. Spustili smo se proti mestu Van in istoimenskemu sodavemu jezeru v bližini. Na prvi pogled bi rekla, da je morje. V prekrasnem soncu se je lesketalo jezero zeleno modre barve. Resnično je bilo videti kot raj na zemlji. S čolnom smo se zapeljali na otoček Akdamar, na katerem v samotnem sijaju stoji armenska katedrala.

Sodavo jezero, ki je nastalo pod dvema vulkanoma, meri 3574 m2 in je sedemkrat večje kot Ženevsko. V njem živijo ribe, čeprav voda ni primerna za pitje in ne za namakanje polj. Ugotovili smo, da je še kako primerna za kopanje. Pozno popoldan smo se povzpeli na romantično Vansko trdnjavo (v osmanskih časih je tu bivalo 3000 janičarjev) in počakali na sončni zahod. Uživali smo ob pogledu na sonce, ki je počasi potonilo v jezero in razmišljali o minljivosti številnih civilizacij, Urartov, Armencev in Seldžukov, ki so nekdaj živele na tem območju. Sedaj živijo tu Kurdi, eden tistih narodov na svetu, ki nima svoje države. Šele nedavno so si izborili pravico do lastnega jezika.

V palači Izakpaše smo se spoznali s skupino mlajših Kurdiv in jih prosili, da nam kaj zapojejo, ker smo se z besedami zelo težko sporazumevali. Tudi mi smo jim zapeli in prisrčna komunikacija je stekla, saj je pesem postala most za prenos čustev.

Še en dan turizma pred končnim ciljem: sprehodili smo se čez šejtanski most ob reki Muradiji do njenih slapov in se nato povzpeli še do mesta, kjer je po izročilu po vesoljnem potopu nasedla Noetova barka. Pogledali smo domnevne

okamnele obrise tlorisa barke. S tega mesta se nam je v vsem svojem sijaju ponudil tudi pogled na Ararat (5165 m), ki je bil izjemoma brez "kape". Njegova lepota nas je prevzela, da nam je zastal dih.

Ko nam je kustos muzeja povedal, da imajo v vasi 200 m višje svatbo, smo se takoj odpravili gor. Že od daleč smo zaslišali glasbo. Domačini so igrali na sintetizator. Pridružili smo se, malo zapeli, malo zaplesali in si pomagali z rokami, da smo se delno sporazumeli. Prijazni vaščani so nam ponudili čaj. Nekateri smo se sprehodili še skozi vas in si ogledali, kakšna je videti tipična kurdska vaška hiša. Po obliki je podobna zaboju, ima ravno streho, na kateri raste trava. Hiša ima dva prostora. V enem živijo ljudje, v drugem živali. V prostoru za ljudi je na ilovnatih tleh preproga in nekaj blazin, v kotu televizor, imajo mobilni in satelitsko anteno. Globalizacija prodira tudi v vasi na 2400 m.

Končno smo prispeli na cilj, v mesto Kars, pripravljeni na plesno sodelovanje na 2. kavkaškem folklornem festivalu, kjer smo bili edini predstavniki iz Evrope. Poleg nas in domačih folklornih skupin so na festivalu sodelovale še folklorne skupine iz Gruzije, Armenije in Azerbajdžana. Za razliko od drugih je našo skupino na festival povabila neposredno Mestna občina Kars, zato smo imeli najslabši avtobus in najboljšega in najbolj prijaznega šoferja.

Ta nas je samoiniciativno (čeprav smo si mi želeli čisto nekaj drugega) peljal na ogled mestne mošeje, muzeja, na razstavo slik in na koncu seveda na čaj v barček ob umetnih slapovih. Njegovi prijaznosti se ni bilo mogoče upreti, tudi če bi znali reči po kurdsko ne.

V Karsu so nas nastanili v študentskem naselju zunaj mesta, kjer smo stanovali skupaj z Azerbajdžanci. Dvoposteljne sobe so bile sicer majhne, vendar lepo opremljene, čiste in vsaka je imela svojo kopalnico. Jedli smo v veliki skupni jedilnici in hrana je bila dobra, podobna kot drugje v restavracijah, govedina in ovčetina, lahko tudi piščanec, veliko zelenjave, sir in sadje.

V zavetju pred jedilnico, kjer je sonce najlepše gredo, smo v edinem prostem popoldnevu praznovali Metkin in Matjažev rojstni dan. Zbrali smo se spontano in vsak je prinesel s seboj kaj za pod zob, v glavnem še ljubljanske zaloge. Matjaž pa je poskrbel za pijačo. Pridružilo se nam je še nekaj sosedov in naš vodič. Veliko smo peli, klepetali, se smejali in razpoloženje je bilo enkratno. Naslednji dan je slavljenec izjavil, da je bil to njegov najlepši rojstni dan (izmed šestdesetih, moram prišepniti).

Festival glede programa ni bil preveč zahteven, organizacijsko pa tudi še premalo dodelan, saj so odločitve, ki so jih povedali na sestanku vodij skupin, potem v dveh urah vsaj še dvakrat spremenili. Vse je bilo v skladu z njihovo življenjsko filozofijo: Yavaš, yavaš; kar pomeni le počasi, počasi. Kljub temu smo se cofovc zelo potrudili in svoje dolžnosti opravili profesionalno. Prvi in tudi naš najpomembnejši nastop je bil na dvorišču mestne trdn-

jave v Karsu, na čudovitem prizorišču z velikim odrom, pred pet do šest tisoč gledalci. Edina pomanjkljivost zares idealnega odra je bila, da ni imel strehe. To smo cofovc še kako občutili, ko se je med izvedbo naših rezijanskih plesov ulilo. Disciplinirano smo odplesali do konca in poželi velik aplavz, čeprav smo pričakovali, da se bodo domačini bolj navduševali nad svojimi ritmi in domačimi skupinami. Zelo smo bili počaščeni, ko smo izvedeli, da bo na koncertu tudi naš veleposlanik v Turčiji gospod Andrej Grasselli, ki je posebej za to priletel iz Ankare. Po koncertu nas je obiskal v našem naselju in v prijetnem pogovoru smo se zadržali pozno v noč.

Pozneje smo imeli še nekaj nastopov v različnih krajih v Karsu in okolici, toda vsi so bili na neprimernem terenu, krajši in manj zahtevni, kot je bilo sprva mišljeno. Največ stikov smo imeli z Azerbajdžanci, ker smo stanovali v istem naselju in nastopali na istih lokacijah. Zelo so bili navdušeni nad našimi muzikanti in so se celo naučili zapeti nekaj taktov, ki so jih potem vztrajno ponavljali, kadar smo se srečali.

Hitro, kar prehitro je minilo!

Ko smo se vračali, smo si na poti ob Črnemu morju ogledali še čudovito mesto Amasyo, nekdanjo prestolnico pontskih kraljev in njihove grobove, vklesane v živo skalo nad mestom. Zatem pa smo doživeli še eno največjih turških znamenitosti - edini krščanski samostan Sumela, stisnjen v zavetje skale, ki bolj spominja na Tibet kot na Turčijo in leži 1181 metrov nad morjem. V jamski cerkvi samostana so izredno dobro ohranjene freske, posebno lepa je freska device Marije z Jezusom.

Še polnočni sprehod po Carigradu tik pred odhodom letala in že smo bili doma. Vrnili smo se v hladno in deževno Ljubljano polni lepih vtisov, s tisoči posnetkov v fotoaparatih in trdno odločeni, da se še vrnemo.